

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Strafrecht en publieke opinie: een onderzoek naar de relatie tussen de strafrechtspleging en het publiek, met bijzondere aandacht voor het Openbaar Ministerie
Noyon, L.

Citation

Noyon, L. (2021, November 3). *Strafrecht en publieke opinie: een onderzoek naar de relatie tussen de strafrechtspleging en het publiek, met bijzondere aandacht voor het Openbaar Ministerie. Meijers-reeks.* Boom Juridisch. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3239250>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3239250>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

1.1 INLEIDING

De strafrechtspleging kan tegenwoordig rekenen op grote publieke belangstelling. Vaak richt die belangstelling zich op strafzaken waaraan zeer ernstige feiten ten grondslag lagen, soms op het functioneren van de strafrechtspleging zelf. Bijvoorbeeld omdat mogelijk sprake is van een rechterlijke dwaling of omdat de indruk bestaat dat een gepleegd misdrijf te voorkomen was geweest indien eerder adequaat strafrechtelijk was ingegrepen. Hoewel de toon en inhoud van de publieke belangstelling van geval tot geval verschilt, zijn er enkele terugkerende patronen: vaak lijkt voetstoots te worden aangenomen dat de straffen in Nederland te laag zijn. Ook lijkt vaak gemakkelijk te worden verondersteld dat rechters – evenals officieren van justitie en andere professionals – het contact met de gewone mens zouden zijn kwijtgeraakt.

Tegen deze achtergrond is in de afgelopen jaren veel geprobeerd om de relatie tussen het publiek en de strafrechtspleging te herstellen. Voorbeelden daarvan zijn actievare voorlichting, uitspraken in ‘klare taal’ en de ‘burgerfora’ van het Openbaar Ministerie (OM).¹ Een blik over de grens laat zien dat dergelijke ontwikkelingen niet alleen in Nederland plaatsvinden. In veel landen worden initiatieven ontplooid om de relatie tussen het publiek en het strafrecht anders vorm te geven.² In de literatuur worden intussen voorstellen gedaan voor nog veel verderstrekkende hervormingen.³ Hoewel er inhoudelijk grote verschillen bestaan tussen de initiatieven, delen zij het kenmerk dat zij voortkomen uit de overtuiging dat er behoefte bestaat aan een meer op het publiek gericht strafrecht, dat er meer ruimte zou moeten zijn voor burgerbetrokkenheid in de strafrechtspleging en – soms zelfs – dat gestreefd zou moeten worden naar meer burgerinvloed in de strafrechtspleging.

Dergelijke initiatieven roepen diverse vragen op. Waarop is de veronderstelling dat de relatie tussen het publiek en de strafrechtspleging nu zo problematisch is, eigenlijk gebaseerd? En waarop stoelt de gedachte dat de in de praktijk ontplooiden en in literatuur verdedigde initiatieven deze

1 Zie over deze en andere op het publiek gerichte ontwikkelingen nader in § 2.2.

2 Zie nader in § 2.3.

3 Hieronder vallen voorstellen voor het invoeren van lekenrechtspraak, het door burgers laten opstellen van delictsomschrijvingen, het door burgers laten bepalen van straftoemettingsbeleid, het door burgers laten prioriteren van politie-inzet en nog veel meer. Zie voor een uitgebreidere bespreking van deze voorstellen in § 2.2 en § 2.3.

relatie zouden kunnen verbeteren? Wat zijn de voor- en nadelen van deze initiatieven? En wat kan er redelijkerwijs beter in de relatie tussen het strafrecht en het publiek? En – zo luidt de ultieme vraag – wat verstaan we in dit verband precies onder ‘beter’?

1.2 PROBLEEMSTELLING

Het ontwerpen van een maatstaf aan de hand waarvan beoordeeld kan worden of bepaalde initiatieven de relatie tussen de strafrechtspleging en de publieke opinie ‘verbeteren’, wordt door een aantal factoren bemoeilijkt. Ten eerste bestaan er in de wetenschappelijke literatuur verschillende perspectieven op de vraag waar de relatie tussen het strafrecht en het publiek knelt. Soms wordt de vermeende ‘verhitting’ van het publiek discours over misdaad en straf tot uitgangspunt genomen. Zij die dit perspectief innemen, uiten bijvoorbeeld zorgen over berichten in (sociale) media waarin de strafrechtspleging hard wordt aangevallen – ‘*wij, ondergetekenden, eisen een onderzoek naar het falend rechtssysteem*’, om een voorbeeld te noemen.⁴ In een andere manier van denken wordt de relatie tussen het publiek en de strafrechtspleging vooral geïdentificeerd door te kijken naar de wijze waarop de politiek bepaald maatschappelijk misnoegen exploiteert. Het taakstrafverbod, bewuste ondermijning van de advocatuur of *flirts* met minimumstraffen zijn voorbeelden van politieke activiteit die vaak leidt tot de verzuiching dat politici, als ze *werkelijk* het beste met het strafrecht voor hebben, beter zouden moeten weten.⁵ En dan is er nog een derde perspectief, waarin de relatie tussen de publieke opinie en het strafrecht in een breder verband wordt geplaatst. Het uitgangspunt is hier dat gezag in de huidige tijd nu eenmaal nergens meer ‘vanzelfsprekend’ is. Net als de leraar, de arts of de politicus zal ook de strafrechtspleging – zo luidt dan de gedachte – moeten leren zich te verhouden tot een publieke opinie die mondiger en bemoeizuchtiger is dan halverwege de vorige eeuw.⁶

Problematisch aan al deze perspectieven is dat zij lijken te veronderstellen dat de optimale relatie tussen de publieke opinie en het strafrecht een harmonieuze relatie is, terwijl de oorspronkelijke manier van denken genuanceerder is dan dat. Om die meer genuanceerde manier van denken te begrijpen, is van belang om eerst vast te stellen dat het begrip ‘publieke opinie’ en het hedendaagse strafrecht een product zijn van dezelfde historische periode: de Verlichting.⁷ De klassieke literatuur over

4 Zie nader over de verhitting van het maatschappelijk discours in § 2.4.

5 Zie nader over de subversieve invloed van de strafrechtspolitik in § 2.6.

6 Zie nader over de hedendaagse configuratie van gezag in § 2.5.

7 Vóór de Verlichting bestond de term publieke opinie niet (zie Habermas (1991, p. 95), die schrijft dat de term *public opinion* voor het eerst in de *Oxford dictionary* stond in 1781). Rond dezelfde tijd kwam het Duitse *öffentliche Meinung* en het Franse *opinion publique* op. Zie ook Splichal 2012, p. 25.

publieke opinie is dan ook doortrokken van dezelfde waarden als die aan het hedendaagse strafrecht ten grondslag liggen. Net als in het strafrecht, is in het denken over publieke opinie de premisse dat alle mensen gelijk zijn: daarom verdienen zij het allen om hun opinie gehoord te hebben. En net als aan het strafrecht, ligt ook aan het denken over publieke opinie de idee ten grondslag dat de macht van de overheid nooit onbegrensd mag zijn: daarom dienen de grenzen van die macht in het straf(proces)recht nauwgezet te worden omschreven en daarom dient steeds een waakzame buitenwacht te bestaan – de publieke opinie – die de overheid kritisch volgt.⁸ In de Verlichtingsliteratuur staan de publieke opinie en het strafrecht dus enerzijds tegenover elkaar – omdat de publieke opinie geacht wordt de strafrechtspleging bij de les te houden – maar anderzijds ook naast elkaar: beide werpen een dam op tegen ongebreidelde overheidsmacht. Deze historische verwevenheid maakt ten eerste duidelijk dat bij het beoordelen van initiatieven die de verhouding tussen publieke opinie en de strafrechtspleging anders vormgeven, niet alléén naar harmonie moet worden gestreefd. Hieruit volgt bovendien dat bij die beoordeling ook klassieke noties als de democratische rechtsorde en (democratische) legitimiteit moeten worden betrokken.⁹

Een laatste factor die het bemoeilijkt om een oordeel te vellen over nieuwe, op het publiek gerichte initiatieven, volgt uit het feit dat in de literatuur geen overeenstemming bestaat over wat het publiek precies wil. In de loop van de tweede helft van de vorige eeuw zijn allerlei instrumenten ontworpen om de publieke opinie te ‘meten’. Deze instrumenten hebben vooral tot tegenstrijdige resultaten geleid. Zo zijn er enerzijds allerlei onderzoeken waaruit naar voren komt dat burgers inderdaad vinden dat rechters te licht straffen en waarin respondenten aangeven dat zij, als zij rechter zouden zijn, strenger zouden straffen. Anderzijds is er veel onderzoek dat dit beeld nuanceert. Respondenten blijken zelf bijvoorbeeld – kort gezegd – helemaal niet zo anders te oordelen als voor hen een beslissingsbevoegde situatie wordt nagebootst. Zo ‘straffen’ burgers niet zwaarder dan rechters wanneer zij zittingen bijwonen en hen achteraf, als ware zij rechter, wordt gevraagd welke straf zij passend vinden.¹⁰ Al met al is zo niet goed duidelijk wat het publiek nu ‘echt’ vindt.¹¹

Een en ander laat zich als volgt samenvatten: er is een situatie ontstaan waarin verschillende maatschappelijke fenomenen aanleiding geven om een verstoorde relatie tussen de publieke opinie en de strafrechtspleging

8 Zie hierover nader in § 3.2.1.

9 Zie hierover nader in § 2.7.

10 Het onderzoek dat in Nederland waarschijnlijk de meeste bekendheid geniet is dat van Wagenaar (2008), waarin bij echte rechtszittingen schaduwrechtbanken van burgers werden geformeerd. Zie nader over dit en vergelijkbaar onderzoek in § 4.7.2 en § 4.7.3.

11 De uiteenlopende bevindingen hebben in de literatuur onder meer een discussie op gang gebracht over met welke methode(n) de ‘ware aard’ van publieke opinie kan worden gemeten. Zie hierover nader in § 2.3. In § 4.9.1 wordt vervolgens nog gereflecteerd op de methodenstrijd die het onderzoek nu in haar greep houdt.

te veronderstellen. Dit verklaart de opkomst van allerlei initiatieven om die relatie te verbeteren. Een historisch perspectief op de relatie tussen publieke opinie en het strafrecht laat intussen zien dat wellicht niet slechts naar harmonie tussen beide moet worden gestreefd en bovendien, voor het beoordelen van de wenselijkheid van dit soort initiatieven, ook rekening moet worden gehouden met enkele fundamentele theoretische principes. Hedendaags onderzoek naar 'publieke opinie' verheldert intussen maar beperkt waar de schoen nu precies wringt, omdat niet steeds duidelijk is wat het publiek nu werkelijk van de strafrechtspleging vindt en wat het eventueel anders zou willen.

1.3 ONDERZOEKSVRAGEN

De onderzoeksvragen van dit onderzoek zijn er uiteindelijk op gericht een kader te ontwikkelen waarmee de wenselijkheid van op de publieke opinie gericht handelen van voor de strafrechtspleging relevante actoren kan worden beoordeeld. De hierboven in kort bestek geschetste probleemstelling, geeft echter al enkele redenen aan waarom het opstellen van zo'n kader geen sinecure is. Deze redenen keren in dit onderzoek terug in de vorm van onderzoeksvragen die eerst moeten worden beantwoord voordat aan het ontwikkelen van een beoordelingskader kan worden toegekomen. Zij kunnen natuurlijk ook worden beschouwd als zelfstandige onderzoeksvragen, waarvan de beantwoording opzichzelfstaande (wetenschappelijke) relevantie heeft.

Een eerste probleem is het hierboven geschetste gebrek aan consensus over het antwoord op de vraag wat het publiek van de strafrechtspleging vindt. Uitgangspunt van dit onderzoek is dat om beter zicht te krijgen op de inhoud van publieke opinie, eerst in conceptuele termen moet worden bepaald wat we met het begrip publieke opinie bedoelen. Nadat een dergelijk conceptueel model is ontwikkeld, kan het bestaande empirisch onderzoek op waarde worden geschat en geordend. De eerste onderzoeksvraag is daarom gericht op het ontwikkelen van zo'n conceptualisering:

- (1) *Hoe moet de voor de strafrechtspleging relevante publieke opinie worden geconceptualiseerd?*

Voor het beantwoorden van deze vraag is van belang dat in andere wetenschapsvelden al eerder is geprobeerd de notie van publieke opinie conceptueel te doordenken. Dit heeft tot het inzicht geleid dat universele conceptualisering van publieke opinie niet kunnen bestaan.¹² Een adequate

12 Universele, of naar een strafrechtelijke context te transponeren conceptualisering vallen in die literatuur niet aan te treffen. Vgl. Splichal 2012, p. 31, 'If we do not want to relinquish the idea of public opinion, we have to reconcile ourselves to the fact that *universal* definitions of the public and public opinion cannot be attained.' Zie nader in § 3.2.

conceptualisering moet daarom altijd zijn toegesneden op de thematiek van een bepaald onderzoeksveld. Om die reden vindt de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag plaats in twee stappen. Eerst wordt in een verdieping van de probleemstelling de thematiek van dit onderzoek nader in beeld gebracht. Vervolgens wordt dan een conceptualisering van publieke opinie opgesteld die op deze probleemstelling aansluit.

De conceptualisering die in antwoord op de eerste onderzoeksvraag is opgesteld, zal het mogelijk maken het bestaande empirisch onderzoek op systematische wijze in kaart te brengen. Hierop is de tweede onderzoeksvraag gericht. Door het beantwoorden van deze tweede onderzoeksvraag ontstaat ten eerste een beter beeld van hoe de voor de strafrechtspleging relevante publieke opinie luidt, terwijl bovendien duidelijker wordt wat verwacht kan worden als de strafrechtspleging op een andere wijze met die publieke opinie in dialoog treedt.

(2) Wat valt op basis van bestaand empirisch onderzoek te zeggen over de voor de strafrechtspleging relevante publieke opinie?

Vanaf de derde onderzoeksvraag verschuift de aandacht naar het daadwerkelijk opstellen van een beoordelingskader. Een deel van de bouwstenen hiervoor is reeds verzameld in antwoord op de eerste twee onderzoeksvragen. Vanaf de derde vraag wordt hier theorievorming ter zake van de notie van (democratische) legitimiteit bij betrokken.¹³ Deze confrontatie van normatieve en empirische perspectieven mondt uiteindelijk uit in een beoordelingskader.

(3) Op welke wijze kan op de publieke opinie gericht handelen van voor de strafrechtspleging relevante actoren worden beoordeeld?

Tot slot wordt in dit onderzoek de blik gericht op de initiatieven die in de praktijk plaatsvinden. Hiertoe zullen twee empirische deelstudies worden verricht naar nieuwe vormen van publieksgericht handelen in de Nederlandse strafrechtspleging. Deze deelstudies nemen in dit onderzoek een dubbele positie in. Ten eerste dienen zij om het op theoretische gronden geformuleerde beoordelingskader in de praktijk te beproeven; waar dat nodig blijkt kan dat beoordelingskader dan vervolgens worden aangepast. In zoverre zijn zij relevant voor de beantwoording van de derde onderzoeksvraag. Tegelijkertijd ontstaat door het uitvoeren van empirisch onderzoek de mogelijkheid om een deel van de praktijk te beoordelen. Dat is het doel van de vierde onderzoeksvraag.

Omdat de praktijk nu eenmaal veel publieksgerichte initiatieven laat zien, moet een keuze worden gemaakt in welk deel van de praktijk wordt onderzocht. In dit onderzoek is gekozen voor twee gevalstudies bij het

13 Deze keuze wordt nader verantwoord in § 6.2.

Openbaar Ministerie. Een eerste reden hiervoor houdt verband met de verantwoordelijkheid van het OM binnen het Nederlands stelsel: het is bij uitstek de actor die een midden moet zien te vinden tussen normatieve overwegingen en maatschappelijke opvattingen.¹⁴ Daarnaast neemt het OM institutioneel een middenpositie in: het staat minder onder invloed van de politiek dan de wetgever, maar meer dan de strafrechtspraak, terwijl het zich wel steeds tot beide actoren moet zien te verhouden.¹⁵ Dit maakt de relatie tussen het OM en de publieke opinie bij uitstek complex – en daarmee interessant.¹⁶ Een laatste reden om het OM te bestuderen is dat het OM zelf, in 2006, heeft gekozen voor een andere oriëntatie op het publiek,¹⁷ terwijl deze koerswijziging nog nooit wetenschappelijk is onderzocht.

(4) *Hoe moet de wijze waarop het Openbaar Ministerie in dialoog treedt met de publieke opinie worden beoordeeld?*

De vierde onderzoeksvraag zal worden beantwoord door het uitvoeren van de twee hierboven al genoemde gevalstudies. Deze gevalstudies zijn gericht op de twee pijlers onder de nieuwe publieksgerichte oriëntatie die het OM in 2006 aankondigde: een actievere voorlichting over lopende strafzaken en een dialoog met het publiek over het straftoemingsbeleid. De keuze voor deze gevalstudies volgt dus in de eerste plaats uit de keuzes die het OM eerder zelf heeft gemaakt. Een bijkomend voordeel is dat de gevalstudies onderling complementair zijn. Waar de actieve voorlichting betrekking heeft op individuele strafzaken, die om een of andere reden uitzonderlijk zijn, gaat de dialoog over het straftoemingsbeleid juist om beleidsmatige, van de hectiek van alledag losstaande vragen en bovendien vaker over alledaagse vormen van criminaliteit.¹⁸

14 In de wettelijke taakomschrijving – het handhaven van de strafrechtelijke rechtsorde (art. 124 Wet RO) – komt met het woord ‘rechtsorde’ een notie tot uitdrukking waarin zowel maatschappelijke opvattingen als de opdracht tot magistratelijheid gelezen dienen te worden. Waar in het eerste de binding met het publiek doorklinkt, biedt de tweede hier juist een tegenwicht aan. Zie bijvoorbeeld ‘t Hart 1984, i.h.b. op p. 30-31, ‘t Hart 1994b, i.h.b. p. 285-295 en Crijns 2010, p. 326-329. Zie later in dit onderzoek (§ 2.7) over de met de het voorgaande verknoopte notie van de democratische rechtsorde.

15 Vgl. ook De Roos 1994, i.h.b. op p. 53.

16 Bovendien kan, door het onderzoeken van een actor in het midden, ook enig zicht worden verkregen op hoe de flankerende actoren zich tot het publiek verhouden (zie i.h.b. § 8.7).

17 De nieuwe koers wordt gemarkeerd door het verschijnen van *Perspectief op 2010* (zie hierover nader in § 8.2 en § 9.2).

18 Dit beleid is neergelegd in de diverse *Richtlijnen voor strafvordering*. Hierin staan typisch redelijk concrete straftoemingsrichtlijnen voor delicten van geringe ernst, om vanaf een zekere mate van ernst ‘maatwerk’ voor te schrijven.

1.4 METHODEN EN KARAKTER VAN HET ONDERZOEK

Hiervoor is terloops al een en ander gezegd over de methodologie die in dit onderzoek zal worden gevolgd. Duidelijk is geworden dat voor dit onderzoek een literatuurstudie naar theoretische en conceptuele literatuur zal worden verricht, dat bestaand empirisch onderzoek zal worden bestudeerd en dat tot slot ook nieuw empirisch onderzoek zal worden uitgevoerd. Gezien de discursieve opbouw van de onderzoeksvragen ligt het niet voor de hand om hier op deze plek al veel meer over te zeggen. Nadere methodologische verantwoording is daarom verspreid over de verschillende hoofdstukken.¹⁹

Wel kunnen hier vast enkele grondtrekken worden uitgelicht. De voornaamste hiervan is dat dit onderzoek een interdisciplinaire opzet kent. Dit ten eerste omdat het onderwerp van deze studie de aandacht heeft in meerdere wetenschapsgebieden – waaronder de sociologie, criminologie, psychologie, de politicologie en de rechtswetenschap – en het van meerwaarde is om de inzichten uit deze disciplines met elkaar te confronteren. Minstens zo belangrijk is dat voor het centrale doel van dit onderzoek – het opstellen van een beoordelingskader – zowel empirische als normatieve gezichtspunten van belang zijn.

Hiermee is ook meteen de belangrijkste uitdaging voor dit onderzoek gegeven. Interdisciplinariteit wordt doorgaans gedefinieerd als het ‘integreren’ van verschillende wetenschappelijke disciplines,²⁰ hetgeen betekent dat voor dit onderzoek het obstakel van incommensurabiliteit tussen normatieve en empirische wetenschappen – tot op zekere hoogte – overwonnen zal moeten worden. Tegen deze achtergrond is het natuurlijk een illusie dat dit onderzoek finale oordelen zou kunnen vellen over welke vormen van publieksgerichte oriëntatie nu wel of niet een goed idee zijn. Daarvoor zijn zulke oordelen ook te zeer een kwestie van *weging*; en zo’n weging kan van persoon tot persoon verschillend worden gevoeld.

Wel haalbaar is het om zoveel mogelijk empirie te verzamelen, dit te ordenen en te confronteren met normatieve gezichtspunten, om zo uiteindelijk een gesystemiseerd kader te bieden waarin alle relevante argumenten een plaats hebben. Het denken over de uiteindelijke wenselijkheid kan daarmee zoveel mogelijk worden gestructureerd. Hoewel de uitkomst van de weging van de verschillende argumenten dan nog altijd kan verschillen,

19 Zie i.h.b. § 3.2 voor een verantwoording voor de wijze van beantwoording van de eerste onderzoeksvraag. Zie § 4.2 voor een methodologische verantwoording van de wijze van het verzamelen en analyseren van literatuur over publieke opinie (de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag). Zie § 6.2 en § 7.2 voor een verantwoording van de wijze waarop de derde onderzoeksvraag wordt beantwoord en § 8.4 en § 9.3 voor de methodologische verantwoording van beide gevalstudies.

20 Zie Repko 2008, i.h.b. p. 124 en Newell 2001. Vgl. ook De Boer e.a. 2006; De jonge akademie 2015.

wordt zo wel voorkomen dat bij het maken van keuzes van een onjuiste voorstelling van zaken wordt uitgegaan of relevante gezichtspunten over het hoofd worden gezien.

Ten slotte kent dit onderzoek een tweetal nevendoelen. Allereerst ontstaat door de beantwoording van de eerste twee onderzoeksvragen een beter beeld van de al dan niet overspannen relatie tussen publieke opinie en het stelsel van strafrechtspleging. Hoewel het verkrijgen van dit beeld hiervoor de plaats innam als een noodzakelijke tussenstap naar een beoordelingskader, kan het natuurlijk ook worden beschouwd als een doel op zich, dat ook voor andere (toekomstige) analyses van pas kan komen.

Ten tweede wordt met het beantwoorden van de eerste onderzoeksvraag ook een model geboden dat kan helpen de vastgelopen discussie in de literatuur nieuw leven in te blazen. Zij die zijn ingewijd in de bestaande literatuur over publieke opinie weten dat deze in een patstelling is terechtgekomen: men kan het niet eens worden over de vraag met welke operationalisering de 'ware aard' van publieke opinie kan worden gemeten.²¹ Dit heeft de ontwikkeling van het empirisch onderzoek doen verzanden. Door in dit onderzoek eerst op abstract niveau een conceptualisering van publieke opinie te ontwikkelen (en pas daarna te onderzoeken welk empirisch onderzoek hierop aansluit), kan het empirisch onderzoek worden vlotgetrokken. Op deze manier ontstaat ook een goed beeld aan welk (toekomstig) empirisch onderzoek nog behoefte bestaat.

1.5 LEESWIJZER

Dit boek is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk wordt de probleemstelling die aan dit onderzoek ten grondslag ligt en hiervoor in paragraaf 1.2 al kort is geschetst, uitgediept. Dit zal gebeuren aan de hand van zeven gezichtspunten die in de literatuur in verband worden gebracht met de thematiek van dit onderzoek. Hoofdstuk 2 kan daarom enerzijds worden gelezen als een toelichting op de relevantie van dit onderzoek, anderzijds wordt een begin gemaakt met de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag door de context te schetsen waar een adequate conceptualisering van publieke opinie op moet aansluiten. In het derde hoofdstuk wordt de conceptualisering van publieke opinie vervolgens opgesteld. Daarnaast worden in dat hoofdstuk de betekenissen bepaald van enkele andere in dit onderzoek gebruikte concepten waarvan de betekenis niet voor zich spreekt.

In hoofdstuk 4 en 5 wordt vervolgens de tweede onderzoeksvraag beantwoord. Deze hoofdstukken behelzen hoofdzakelijk een inventarisatie van het beschikbare empirisch onderzoek naar publieke opinie. Omdat in het derde hoofdstuk zal worden bepaald dat publieke opinie een concept

21 Zie hierover in § 2.3.

is dat uiteenvalt in onder meer een dimensie van aantallen en een dimensie van kracht, wordt de bespreking hiervan verdeeld over twee hoofdstukken: voor elke dimensie een eigen hoofdstuk.

Vanaf het zesde hoofdstuk staat de beantwoording van de derde onderzoeksvraag centraal. Eerst volgt in hoofdstuk 6 een uiteenzetting en analyse van bestaande literatuur over de notie van legitimiteit. In hoofdstuk 7 worden vervolgens de verschillende in hoofdstuk 6 en daaraan voorafgaande hoofdstukken opgedane gezichtspunten geïntegreerd in een beoordelingskader.

Hoofdstuk 8 en 9 beslaan het empirisch deel van dit onderzoek. Hoofdstuk 8 bevat de gevalstudie naar de voorlichtingspraktijk van het OM. Hoofdstuk 9 gaat over de dialoog die het OM met het publiek zoekt over het straftoemetingsbeleid. In hoofdstuk 10 worden de bevindingen van het empirisch onderzoek eerst getoetst aan het voorlopige beoordelingskader dat in hoofdstuk 7 is opgesteld en wordt vervolgens – omgekeerd – op basis van de uitkomsten van de gevalstudies op het beoordelingskader gereflecteerd.

In de conclusie wordt op elk van de vier onderzoeksvragen een antwoord geformuleerd. Vervolgens worden de onderzoeksbevindingen hier ook in een breder verband geplaatst door te reflecteren op de probleemstelling die aan dit onderzoek ten grondslag ligt. De conclusie besluit met enkele aanbevelingen die op basis van dit onderzoek kunnen worden gedaan.

